

MAGISTIRLIK DISSERTASIYASINI YOZISHDA ILMIY IZLANISH BOSQICHLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

*Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti maktabgacha
va boshlangich ta'lim kafedrasi v.b.professori
Pedagogika fanlari doktori (DSc)
Ruzmetova Novval Vaxabdjanoyna
Email adress (novval_r@mail.ru)
telefon raqam (+998 90)168-55-69
Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
magistiri **Ibragimova Dilnoza Ismatilla qizi**
Email adress (ibragimovadidi002@gmail.com)
telefon raqam (+99888) 411-31-12*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ilmiy izlanish jarayonining asosiy bosqichlari, ularning o'ziga xos xususiyatlari va o'zaro farqlari pedagogik tadqiqotlar misolida tahlil qilinadi. Ilmiy tadqiqot faoliyatining muammoni aniqlash bosqichidan boshlab, tadqiqot metodlarini tanlash, tajriba-sinov ishlari, natijalarni tahlil qilish hamda ularni amaliyotga tatbiq etishgacha bo'lgan jarayonning nazariy va amaliy jihatlari yoritib berilgan. Shuningdek, maqolada pedagogik izlanishlarning o'ziga xos jihatlari, jumladan, ta'lim oluvchilarning yosh va individual xususiyatlarini inobatga olish, ta'lim jarayonining ijtimoiy-psixologik omillar bilan bog'liqligi keng yoritilgan. Maqola pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarga, yosh tadqiqotchilarga hamda amaliyotchi pedagoglarga mo'ljallangan.

В данной статье анализируются основные этапы научного исследования, их особенности и различия на примере педагогических исследований. Рассматриваются теоретические и практические аспекты процесса, начиная с этапа определения проблемы научной исследовательской деятельности, выбора методов исследования, опытно-экспериментальных работ, анализа результатов и их внедрения в практику. Также в статье широко освещены характерные особенности педагогических исследований, включая учет возраста и индивидуальных особенностей обучающихся, связь образовательного процесса с социокультурными факторами. Статья предназначена для студентов, обучающихся по направлению педагогики, молодых исследователей и практикующих педагогов.

This article analyzes the main stages of the scientific research process in pedagogy, their specific characteristics, and differences, using pedagogical research as an example. It covers the theoretical and practical aspects of the process, starting from the stage of problem identification in scientific research activities, selecting research

methods, conducting experimental trials, analyzing results, and applying them in practice. The article also extensively discusses the specific aspects of pedagogical research, including taking into account the age and individual characteristics of learners and the relationship between the educational process and socio-psychological factors. The article is aimed at students studying in the field of pedagogy, young researchers, and practicing educators.

Kalit soʻzlar: ilmiy izlanish, tadqiqot bosqichlari, pedagogik tadqiqot, metodologiya, tajriba-sinov, ta'lim sifati.

Kirish: Jamiyat taraqqiyoti, ta'lim tizimining modernizatsiyasi va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash jarayonida ilmiy izlanishning oʻrni beqiyosdir. Bugungi globallashuv sharoitida pedagogika fanida yangicha yondashuvlar, innovatsion ta'lim texnologiyalari, inklyuziv va shaxsga yoʻnaltirilgan ta'lim konsepsiyalarining keng joriy etilishi ilmiy-tadqiqot ishlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Shu bois pedagogik tadqiqotlarda ilmiy izlanish bosqichlarini chuqur oʻrganish, ularning oʻziga xosliklari va bir-biridan farq qiluvchi jihatlarini tahlil qilish dolzarb masalalardan biridir.

Ilmiy izlanishlar pedagogik jarayonda mavjud muammoni ilmiy asosda aniqlash, uni tahlil qilish, mavjud nazariy qarashlar bilan solishtirish, dalillarga tayangan holda yangi metod, texnologiya yoki yondashuvlarni ishlab chiqish imkonini beradi. Pedagogik tadqiqotlarda qoʻllaniladigan ilmiy izlanish bosqichlari oʻzining murakkabligi, tizimlilik va izchilligi bilan ajralib turadi. Har bir bosqich ilmiy natijaning ishonchliligini, ilmiy qiymatini va amaliy ahamiyatini taʼminlashga xizmat qiladi.

Pedagogika fanida ilmiy izlanishlar, avvalo, oʻquv jarayoni sifatini oshirish, oʻqituvchilar kompetensiyasini rivojlantirish, oʻquvchilarning individual imkoniyatlarini namoyon etishga koʻmaklashish kabi maqsadlarga yoʻnaltirilgan. Shu nuqtayi nazardan, ilmiy izlanish bosqichlarini aniq tushunish nafaqat tadqiqotchiga, balki amaliyotchi pedagoglarga ham yordam beradi. Zero, har bir ilmiy tadqiqot muammoni aniqlashdan boshlab, ilmiy gipoteza shakllantirish, metodlarni tanlash, tajriba-sinov ishlari oʻtkazish, olingan natijalarni tahlil qilish va umumlashtirish kabi izchil jarayonlardan iborat boʻlib, ular oʻzaro bogʻliq va bir-birini toʻldirish xususiyatiga ega.

Mazkur maqolada ilmiy izlanishning asosiy bosqichlari, ularning pedagogik tadqiqotdagi oʻziga xos jihatlari hamda ular orasidagi tafovutlar ilmiy-nazariy manbalar asosida yoritib beriladi.

Asosiy qism: Ilmiy izlanish tushunchasi va mohiyati

Ilmiy izlanish — bu borliq, jamiyat, ta'lim jarayoni yoki inson faoliyati bilan bog'liq muammolarni ilmiy asosda o'rganishga yo'naltirilgan tizimli, izchil va maqsadli faoliyat jarayonidir. U mavjud faktlar asosida yangi bilimlar yaratish, ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish va amaliyot uchun samarali yechimlar ishlab chiqishni nazarda tutadi.

Pedagogika — insonning rivojlanishi va tarbiyasi bilan bog'liq murakkab tizim bo'lgani uchun bu sohada ilmiy izlanishlar o'ziga xos xususiyatlarga ega. Jumladan:

- Tadqiqotlarda **inson omili** muhim bo'lib, shuning uchun natijalarning aniqligi ehtiyotkorlik bilan tahlil qilinadi.
- O'qituvchi, o'quvchi va ta'lim muhiti o'zaro ta'sirda bo'lganligi uchun tadqiqotlar ko'p komponentli bo'ladi.
- Pedagogik tajribalar ko'pincha maktab, sinf, guruh yoki dars jarayonida amalga oshiriladi, bu esa **real sharoitlarda sinov o'tkazishni** talab qiladi.
- Natijalar nafaqat ilmiy adabiyotda, balki ta'lim amaliyotida ham qo'llanilishi lozim.

Pedagogika fanida ilmiy izlanishning asosiy mohiyati ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'quvchilarning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish, ta'lim sifati va samaradorligini oshiruvchi ilmiy asoslangan yondashuvlarni ishlab chiqish bilan belgilanadi. Shu bois pedagogik tadqiqotlarda ilmiy izlanishning nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyati ham yuqoridir. Shunday qilib, ilmiy izlanish pedagogik fanlarni rivojlantirish, ta'lim jarayonidagi muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etishning ilmiy asoslangan mexanizmini yaratishda asosiy o'rin tutadi.

Ilmiy izlanish quyidagi jihatlari bilan ajralib turadi:

1. Ilmiylik

Ilmiy izlanish tasodifiy kuzatishlarga asoslanmaydi, balki dalillar, statistik ma'lumotlar, tajribalar va ilmiy tahlillar orqali asoslanadi. Pedagogik tadqiqotda o'quvchilar faoliyati, dars jarayoni, metod va texnologiyalarning samaradorligi ilmiy mezonlar asosida o'lchanadi.

2. Tizimlilik va izchillik

Har qanday ilmiy tadqiqot aniq reja, bosqichma-bosqich harakat va mantiqiy ketma-ketlikni talab qiladi. Pedagogik tadqiqotlar ham avval muammoni aniqlashdan boshlanib, natijalar va takliflar bilan yakunlanadi.

3. Obyektivlik va ishonchlilik

Ilmiy tadqiqot natijalari tadqiqotchining shaxsiy fikriga emas, balki obyektiv faktlarga tayanishi kerak. Pedagogik izlanishlarda bu o'quvchilarning bilim darajasi, rivojlanishi va o'zgarishlarni aniq ko'rsatkichlar bilan o'lchash orqali ta'minlanadi.

4. Amaliy ahamiyat

Pedagogik ilmiy izlanishning asosiy maqsadi — ta'lim jarayonida amaliy natija beradigan yangiliklar yaratishdir. Masalan, yangi metodika, darsni tashkil etishning yangi modeli, o'qituvchilar kompetensiyasini rivojlantirish yo'llari va boshqalar.

5. Yangilik kiritish

Har bir ilmiy izlanish mavjud ilmiy yondashuvlarni takrorlamasdan, ularga qo'shimcha sifatida yangi fikr, yangi metod yoki yangi tahliliy yondashuv taklif qilishi lozim. Pedagogika sohasida bu ta'lim sifatini oshiruvchi innovatsion metodlar yaratishda namoyon bo'ladi.

6. Nazariya va amaliyot birligi

Pedagogik tadqiqotda nazariy asoslar dastlab shakllantiriladi, so'ng ular amaliy tajriba orqali sinovdan o'tkaziladi. Nazariya amaliyotda tasdiqlangandagina uning ilmiy qiymati oshadi.

Ilmiy izlanish bosqichlari

Pedagogik tadqiqotlarda ilmiy izlanish aniq algoritm asosida amalga oshiriladi. Har bir bosqich o'zining maqsadi, vazifasi, metodik yondashuvi va natijalariga ega bo'lib, ular bir-biri bilan uzviy bog'liq. Ilmiy izlanishning puxta tashkil etilishi tadqiqot natijasining ilmiy qiymatini belgilaydi.

Quyida har bir bosqichning mazmuni keng yoritilgan.

Bosqich**Asosiy xususiyatlari (batafsil)**

1. Muammoni aniqlash va mavzu tanlash	- Muammo ta'lim jarayonidagi real ehtiyojlarga asoslanadi - Mavzu amaliy natija berishi kerak - Dolzarblik — davlat ta'lim standartlari va zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlik - Gipoteza (ilmiy taxmin) shakllantiriladi
2. Ilmiy manbalarni o'rganish va nazariy tahlil	- Fanlararo yondashuv: psixologiya, sotsiologiya, lingvistika va boshqa fanlar - Turli ilmiy maktablar va metodologiyalar tahlili - Xalqaro tajribalarni o'rganish va mahalliy sharoitga solishtirish - Nazariy tahlil metod va yo'nalishni belgilaydi
3. Metodlarni tanlash va metodika ishlab chiqish	- Metodlar kompleksi: kuzatish, suhbat, anketa, test, eksperiment va boshq. - Pedagogik etika: ota-ona roziligi, o'quvchining psixologik holati - Metodlar maqsad va gipotezaga mos bo'lishi - Metodika aniq reja asosida pedagogik sharoitga moslashtiriladi
4. Amaliy tadqiqot va pedagogik eksperiment	- Nazorat va tajriba guruhlarini tashkil etiladi - Yangi metodika yoki texnologiya tajriba guruhida sinovdan o'tkaziladi - Natija o'quv jarayonining tabiiy holatini buzmasdan kuzatiladi - O'quvchilarning psixologik xavfsizligi va sog'ligi nazorat qilinadi - Ma'lumotlar muntazam qayd qilinadi
5. Natijalarni tahlil qilish va ilmiy xulosalar chiqarish	- Sifat va miqdoriy tahlil uyg'un qo'llanadi (statistika + mazmuniy tahlil) - Tajribaviy va nazorat guruhlar natijalari taqqoslanadi - Gipoteza tasdiqlanishi yoki rad etilishi ilmiy asos bilan izohlanadi - Natijalar ta'lim jarayonining sifatiga ta'siri bilan bog'lanadi
6. Natijalarni umumlashtirish va amaliyotga tatbiq etish	- Metodik qo'llanmalar, tavsiyalar va dasturlar ishlab chiqiladi - Yangi pedagogik texnologiyalar amaliyotga joriy qilinadi - O'qituvchilar va ta'lim tashkilotlari uchun amaliy

tavsiyalar

- Natijalar maqolalar, konferensiyalar va seminarlar orqali tarqatiladi

1) Muammoni aniqlash, asoslash va ilmiy talqin qilish bosqichi

Ilmiy izlanishning ilk bosqichi – bu yechimi zarur bo‘lgan muammoni ilmiy jihatdan anglashdir. Pedagogika fanida muammo ko‘pincha ta’lim jarayonidagi mavjud kamchiliklar, takomillashtirishga muhtoj metodlar, o‘quvchilar rivojlanishida uchraydigan qiyinchiliklar bilan bog‘liq bo‘ladi.

Bu bosqichda quyidagilar bajariladi:

- mavjud pedagogik holatni tahlil qilish;
- mavjud ilmiy adabiyotlarni o‘rganish;
- muammoning dolzarbligi va amaliy ahamiyatini asoslash;
- mavjud qarama-qarshilik yoki bo‘shliqni aniqlash;
- ilmiy tadqiqotning chegaralarini belgilash.

Muammoni to‘g‘ri qo‘yish – tadqiqotning 50% muvaffaqiyatiga teng.

2) Tadqiqot maqsadi va vazifalarini belgilash

Muammo aniqlangach, tadqiqotning maqsadi aniqlanadi. Maqsad tadqiqotning yakuniy natijasini ko‘rsatadi. **Maqsadga mos holda tadqiqot vazifalari belgilanadi**, ular odatda quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- nazariy tahlil qilish;
- mavjud tajribani o‘rganish;
- metodik yechim ishlab chiqish;
- tajriba-sinovni tashkil etish;
- natijalarni tahlil qilish va xulosa chiqarish.

Vazifalarning izchilligi tadqiqotning mantiqiy tuzilishini belgilaydi.

3) Tadqiqot obyekti va predmetini aniqlash

Bu bosqich ilmiy izlanishning metodologik asosini belgilaydi.

- **Obyekt** — tadqiqot jarayonida o‘rganiladigan umumiy pedagogik hodisa (masalan, boshlang‘ich sinflarda savod o‘rgatish jarayoni).
- **Predmet** — obyektning tadqiqot uchun ahamiyatli bo‘lgan aniq jihati (masalan, savod o‘rgatishda o‘yinli metodlardan foydalanish samaradorligi).

Predmet obyektning tarkibiy qismi bo‘lib, tadqiqotning aniq yo‘nalishini belgilaydi.

4) Ilmiy gipotezani shakllantirish

Gipoteza – tadqiqot davomida tekshiriladigan ilmiy taxmindir. Pedagogik tadqiqotlarda gipoteza quyidagi shakllarda bo‘lishi mumkin:

- **Agar... bo‘lsa, unda... natijaga erishiladi;**
- **Shunday metod qo‘llansa, samaradorlik oshadi;**
- **Muammoning yechimida quyidagi omillar ahamiyatlidir.**

Gipoteza aniq, o'lchanadigan, ilmiy tekshirishga mos bo'lishi kerak.

5) Tadqiqot metodlarini tanlash va asoslash

Ilmiy izlanishda metodlarning to'g'ri tanlanishi natijaning ishonchliligini ta'minlaydi.

Pedagogik tadqiqotlarda keng qo'llaniladigan metodlar:

Nazariy metodlar	Empirik metodlar:	Eksperimental metodlar:
• ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish; • taqqoslash va umumlashtirish; • konseptual tahlil; • pedagogik modellashtirish.	• kuzatish; • suhbat; • intervyu; • anketa; • testlar; • diagnostika; • hujjatlarni tahlil qilish.	• tajriba-sinov (diagnostika → tajriba → nazorat guruhlari); • eksperiment natijalarining matematik-statistik tahlili.

Metodlarni to'g'ri tanlash tadqiqotning ilmiy ahamiyatini oshiradi.

6) Tajriba-sinov ishlarini rejalashtirish va amalga oshirish

Bu bosqich pedagogik tadqiqotning eng muhim qismi bo'lib, gipoteza amalda sinovdan o'tkaziladi.

Tajriba-sinov odatda uch bosqichda amalga oshiriladi:

1. Diagnostika (boshlang'ich o'lchov)

- mavjud holat aniqlanadi;
- o'quvchilarning boshlang'ich ko'rsatkichlari qayd etiladi.

2. Tajriba (asosiy jarayon)

- tadqiqot metodikasi yoki yangi yondashuv qo'llaniladi;
- guruhlar o'rtasidagi farqlar kuzatiladi.

3. Yakuniy o'lchov (nazorat)

- tajriba samaradorligi o'lchanadi;
- natijalar taqqoslanadi.

Tajriba jarayoni ilmiy talablar asosida, aniq reja asosida o'tkazilishi zarur.

7) Natijalarni qayta ishlash, tahlil qilish va ilmiy xulosa chiqarish

Bu bosqichda tajribada olingan ma'lumotlar:

- matematik-statistik usullar bilan qayta ishlanadi;
- nazorat va tajriba guruhlari natijalari taqqoslanadi;
- jadval, diagramma, grafiklar orqali ifodalanadi;
- gipotezaning tasdiqlash yoki inkor qilinishi aniqlanadi.

Tahlil jarayoni ilmiy xulosalarning asosiy manbai hisoblanadi.

8) Amaliy tavsiyalar ishlab chiqish va tadqiqotni rasmiylashtirish

Ilmiy izlanishning yakuniy bosqichida:

- ilmiy xulosalar shakllantiriladi;
- amaliyot uchun takliflar beriladi;
- ilmiy maqola, kurs ishi, dissertatsiya ko'rinishida rasmiylashtiriladi;
- pedagogik amaliyotga joriy qilish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Pedagogika fanida tavsiyalar ta'lim jarayonini bevosita takomillashtirishga xizmat qiladi.

Ilmiy izlanish bosqichlarining o'ziga xosliklari va tafovutlari

Ilmiy izlanish jarayoni ketma-ketlik, izchillik va ilmiy mantiqqa asoslangan bir nechta bosqichlardan iborat bo'lib, har bir bosqichning o'z vazifasi, mazmuni hamda ilmiy ahamiyati mavjud. Pedagogika fani bo'yicha olib boriladigan tadqiqotlarda bu bosqichlar yanada murakkablashadi, chunki tadqiqot markazida inson — ya'ni o'quvchi shaxsi, uning ta'lim jarayonidagi rivojlanishi, psixologik xususiyatlari va muhit bilan o'zaro aloqasi turadi. Shu sababli ilmiy izlanish bosqichlarining o'ziga xosliklari va farqlari nafaqat nazariy, balki amaliy nuqtayi nazardan ham muhim ahamiyat kasb etadi.

1. Muammoni aniqlash va tadqiqot mavzusini tanlash bosqichining o'ziga xosliklari

Ilmiy izlanishning boshlanish nuqtasi — mavjud muammoni aniqlashdir. Pedagogik tadqiqotlarda ushbu bosqichning o'ziga xosliklari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- muammo ta'lim jarayonidagi real ehtiyojlarga, sifat masalalariga yoki pedagogik amaliyotdagi dolzarb muammolarga asoslanadi;
- mavzu faqat ilmiy yangilik uchun emas, balki amaliy natija berishi, o'quvchilar rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatishi lozim;
- muammoning dolzarbligi davlat ta'lim standartlari, metodik talablar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'un bo'lishi shart;
- tanlangan mavzu bo'yicha ilmiy taxmin (gipoteza) shakllantiriladi.

Ushbu bosqichning asosiy farqi — mavzuni tanlashda nazariy va amaliy muammolarning bir-biriga bog'liqligi ustuvor bo'ladi.

2. Ilmiy manbalarni o'rganish va nazariy tahlil bosqichining o'ziga xosliklari

Bu bosqich ilmiy izlanishning poydevori sanaladi. Pedagogika sohasida manbalarni o'rganish quyidagi xususiyatlarga ega:

- o'rganiladigan manbalar qatoriga nafaqat pedagogika, balki psixologiya, sotsiologiya, lingvistika, axborot texnologiyalari, defektologiya kabi fanlar kiradi;
- turli ilmiy maktablar, metodologik yondashuvlar (faoliyatga asoslangan, kompetensiyaviy, tizimli, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv) tahlil qilinadi;
- xalqaro tajribalar o'rganilib, mahalliy ta'lim jarayoni bilan solishtiriladi;
- nazariy tahlil tadqiqotning metodlari, vositalari va yo'nalishini belgilashga asos bo'lib xizmat qiladi.

Bu bosqichning farqi — nazariy tahlil amaliy izlanishning aniq metodik asosini yaratadi.

3. Tadqiqot metodlarini tanlash va metodika ishlab chiqish bosqichining o'ziga xosliklari

Pedagogik tadqiqotlarda metod tanlash jarayoni o'ziga xosdir, chunki tadqiqot bevosita inson bilan, uning hissiyoti, xulqi, bilimi va ijtimoiy kayfiyati bilan bog'liq.

Ushbu bosqichning asosiy xususiyatlari:

- metodlar kompleks qo'llanadi: kuzatish, suhbat, anketa, test, pedagogik eksperiment, diagnostika, tahlil va taqqoslash;
- tadqiqot pedagogik etika tamoyillariga rioya etgan holda olib boriladi (o'quvchining psixologik holati, shaxsiy ma'lumotlari, ota-ona roziligi);
- metod tanlash tadqiqot maqsadi va gipotezasiga mos keladi;
- metodika aniq reja asosida ishlab chiqiladi va pedagogik sharoitga moslashtiriladi.

Bu bosqichning farqli jihati — metodlar o'quvchilarning yosh xususiyatlari va individual rivojlanishiga mos bo'lishi kerak.

4. Amaliy tadqiqot va pedagogik eksperiment bosqichining o'ziga xosliklari

Pedagogik eksperiment ilmiy izlanishning eng muhim bosqichlaridan biri bo'lib, uning asosiy xususiyatlari quyidagilar:

- eksperiment odatda ikkita guruhda amalga oshiriladi: nazorat va tajriba guruhlari;
- tajriba guruhida yangi metodika, model yoki texnologiya sinovdan o'tkaziladi;
- natija o'quv jarayonining tabiiy holatini buzmasdan kuzatiladi;
- o'quvchilarning psixologik xavfsizligi, huquqlari va sog'lig'i doimo nazorat qilinadi;
- olingan ma'lumotlar muntazam qayd qilinib boriladi.

Ushbu bosqichning farqi — natijalar bevosita real ta'lim muhiti va o'quvchilarning faoliyati orqali aniqlanadi.

5. Natijalarni tahlil qilish va ilmiy xulosalar chiqarish bosqichining o'ziga xosliklari

Bu bosqichda tadqiqotdan olingan barcha ma'lumotlar tizimlashtiriladi. Pedagogik tadqiqotning xususiyatlari:

- sifat va miqdoriy tahlil (statistik va mazmuniy tahlil) uyg'un qo'llanadi;
- tajriba va nazorat guruhlari natijalari taqqoslanadi;
- gipoteza tasdiqlangan yoki rad etilgan bo'lsa, ilmiy asos bilan izohlanadi;
- olingan natijalar ta'lim jarayonining sifatiga qanday ta'sir ko'rsatishi aniqlanadi.

Bu bosqichning farqi — har bir ilmiy natija amaliy ta'lim bilan bog'lab talqin qilinishi shart.

6. Tadqiqot natijalarini umumlashtirish va amaliyotga tatbiq etish bosqichining o'ziga xosliklari

Pedagogika fani ilmiy tadqiqotning asosiy qiymati — uning amaliyotga tatbiq etilishi bilan belgilanadi. Ushbu bosqichning xususiyatlari:

- tadqiqot asosida metodik qo'llanmalar, tavsiyalar, dasturlar ishlab chiqiladi;
- yangi pedagogik texnologiya, metod yoki yondashuv amaliyotga joriy qilinadi;
- o'qituvchilar, murabbiylar va ta'lim tashkilotlari uchun amaliy tavsiyalar beriladi;
- izlanish natijalari ilmiy maqolalar, konferensiyalar, seminarlar orqali targ'ib qilinadi.

Bu bosqichning ta'kidlanadigan farqi — ilmiy izlanishning pirovard maqsadi ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishi lozim.

Xulosa: Ilmiy izlanish — bu izchillik, mantiqiylik va puxta ilmiy yondashuvni talab qiladigan murakkab jarayon bo'lib, u bir necha muhim bosqichlardan tashkil topadi. Har bir bosqich o'zining mazmuni, vazifasi, metodik yondashuvi bilan farqlanadi va umumiy ilmiy natijaning to'liqligini ta'minlaydi. Tadqiqotning muvaffaqiyati aynan shu bosqichlarni to'g'ri rejalashtirish, izchil amalga oshirish va ular o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlashga bevosita bog'liq.

Mazkur ish davomida ilmiy izlanish bosqichlarining nazariy asoslari, o'ziga xos jihatlari hamda ularni pedagogik tadqiqotlar jarayonida qo'llashning amaliy ahamiyati yoritildi. Pedagogika fanida olib boriladigan izlanishlarning murakkabligi shundaki, tadqiqot markazida inson — o'quvchi shaxsi, uning psixologik rivojlanishi, ta'lim jarayonidagi faolligi, individual ehtiyojlari va imkoniyatlari turadi. Shu bois ilmiy izlanishning har bir bosqichi pedagogik etikaga tayangan holda, puxta metodik asos bilan amalga oshirilishi lozim.

Muammoni aniqlash bosqichi ilmiy tafakkurni shakllantirish, tadqiqot chegaralarini belgilash va mavzuning dolzarbligini asoslashda alohida o'rin tutadi. Ilmiy manbalarni o'rganish esa tadqiqotning nazariy poydevorini mustahkamlaydi va muammoni hal etishning ilmiy yo'nalishlarini aniqlashga yordam beradi. Tadqiqot metodlarini tanlash bosqichi esa nazariy g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish imkonini yaratib, ilmiy izlanishning metodologik asosini belgilaydi.

Ayniqsa pedagogik eksperiment — ta'lim jarayonida sinovdan o'tkaziladigan yangi metodika, texnologiya yoki yondashuvning samaradorligini aniqlashda eng muhim bosqich sanaladi. Ushbu jarayonda olingan natijalar ilmiy xulosalar chiqarish va amaliyotga tatbiq etiladigan tavsiyalar ishlab chiqishda asosiy manba vazifasini bajaradi.

Tadqiqot natijalarini umumlashtirish bosqichi esa ilmiy izlanishning eng mas'uliyatli qismi bo'lib, ilmiy-nazariy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishga, pedagogik jarayonni takomillashtirish imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qiladi. Aynan shu

bosqichda ilmiy izlanishning amaliy qiymati, ta'lim jarayoniga qo'shiladigan hissa yoritiladi.

Shu tariqa, ilmiy izlanish bosqichlarining o'ziga xosliklari va farqlarini chuqur anglash, ularni izchil qo'llay bilish har bir tadqiqotchining kasbiy mahoratini oshiradi, pedagogik jarayonni takomillashtirishga, ta'lim sifatini yuksaltirishga xizmat qiladi. Ilmiy izlanishning samaradorligi aynan tadqiqotchining ilmiy fikrlash madaniyati, metodik savodxonligi va bosqichlararo bog'liqlikni to'g'ri ta'minlashi bilan belgilanadi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Babanskii, Yu. K. (1982). *Optimizatsiya protsessa obucheniya*. Moscow.
2. Babanskii, Yu. K. (1988). *Pedagogika*. Moscow: Prosveshchenie.
3. Bepal'ko, V. P. (1995). *Pedagogika i progressivnye tekhnologii obucheniya*. Moscow.
4. Filatova, N. A. (2009). *Osnovy nauchnogo issledovaniya*. Moscow.
5. Goncharov, V. I. (2010). *Metody pedagogicheskikh issledovaniy*. Tashkent.
6. Klarin, M. V. (2000). *Innovatsionnye modeli obucheniya*. Moscow.
7. Klarin, M. V. (2002). *Innovatsii v obrazovanii*. Moscow.
8. Kraevskii, V. V. (1994). *Metodologiya pedagogicheskogo issledovaniya*. Moscow.
9. Kraevskii, V. V. (1996). *Metodologiya pedagogiki*. Moscow.
10. Novikov, A. M. (2002). *Metodologiya nauchnogo issledovaniya*. Moscow.
11. Novikov, A. M. (2008). *Metodologiya nauchnogo issledovaniya*. Moscow: Librokom.
12. Novikov, D. A. (2007). *Metody pedagogicheskikh issledovaniy*. Moscow.
13. Popov, V. A. (2005). *Osnovy nauchnogo issledovaniya*. Moscow.
14. UNESCO. (2007). *Research ethics in education*. Paris.
15. UNESCO. (2007). *Ethical guidelines for educational research*. Paris.
16. UNESCO. (2009). *Inclusive education guidelines*. Paris.
17. UNESCO. (2016). *Education in a globalized world: Policy report*. Paris.
18. Zagvyazinskii, V. I. (2001). *Metodologiya i metody pedagogicheskogo issledovaniya*. Moscow: Akademiya.
19. Zagvyazinskii, V. I. (2004). *Teoriya obucheniya*. Moscow.
20. Zischkowitz, J. (2012). *Introduction to educational research*.